UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

3 päivänä lokakuuta 2013 *

Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Asetus (EY) N:o 44/2001 — Soveltamisala — Luonnollisten henkilöiden oikeustoimikelpoisuus — Yksinomainen toimivalta asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen — Ulottuvuus — Hakemusasia, joka koskee henkilön, jolle on määrätty edunvalvoja ja jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, oikeutta vallita toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevia kiinteistöjään

Asiassa C-386/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sofiyski gradski sad (Bulgaria) on esittänyt 29.6.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 13.8.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

Siegfried János Schneider,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (esittelevä tuomari) ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

— Unkarin hallitus, asiamiehinään K. Szíjjártó ja A. Szilágyi,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään A. Robinson,

— Euroopan komissio, asiamiehinään V. Savov ja M. Wilderspin,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 22 artiklan 1 alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty hakemusasiassa, jonka Siegfried János Schneider, Unkarin kansalainen, jolle on määrätty edunvalvoja, on pannut vireille saadakseen luvan myydä omistamansa osuuden Bulgarian tasavallan alueella sijaitsevasta kiinteistöstä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 44/2001

3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tämän asetuksen soveltamisalan on katettava kaikki tärkeimmät siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat lukuun ottamatta tiettyjä selkeästi määriteltyjä asioita.”

4 Kyseisen asetuksen johdanto-osan 19 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn] yleissopimuksen [(EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus)] ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksiä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa Brysselin yleissopimuksesta. Myös [tätä yhteisöjen tuomioistuimen tulkintatehtävää koskevaa] vuoden 1971 pöytäkirjaa [sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna] olisi edelleen sovellettava asetuksen voimaantulopäivänä jo vireillä olleisiin menettelyihin.”

5 Asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti asetusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

2. Asetusta ei sovelleta:

a) luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteisiin eikä perintöön ja testamenttiin.”

6 Saman asetuksen II luvun 6 jaksossa, jonka otsikko on ”Yksinomainen toimivalta”, olevassa 22 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavilla tuomioistuimilla on asianosaisten kotipaikasta riippumatta yksinomainen toimivalta:

1) asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden vuokrasopimusta, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, missä kiinteistö sijaitsee.

– –”

Bulgarian oikeus

7 Perhelain (Semeen kodeks) 168 §:n 2 momentin, 165 §:n 4 momentin ja 130 §:n 3 momentin mukaan oikeustoimia, jotka koskevat sellaisten henkilöiden omistamia kiinteistöjä, joiden toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu, voidaan tehdä näiden henkilöiden kotipaikan Rayonen sadin (alueellinen tuomioistuin) luvalla, jos oikeustoimi ei ole vastoin näiden henkilöiden etuja.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

8 Schneiderille on Unkarin lain mukaisesti tehdyllä unkarilaisen tuomioistuimen päätöksellä määrätty edunvalvojaksi yleinen edunvalvoja, joka myös on Unkarin kansalainen.

9 Schneiderin äiti kuoli 17.6.2009, jonka jälkeen hän peri puolet Lovechin kaupungissa (Bulgaria) sijaitsevasta huoneistosta, josta hänen veljensä omistaa toisen puolikkaan.

10 Schneider haki edunvalvojansa suostumuksella Sofiyski rayonen sadilta (Sofian alueellinen tuomioistuin) lupaa myydä tästä kiinteistöstä omistamansa puolikkaan. Hakemuksensa tueksi hän vetosi hyötyyn, jota hän voisi saada tästä myynnistä voidakseen huolehtia erityisistä tarpeistaan Unkarissa, muun muassa jatkuvista lääkärikuluista ja hoitolaitoksessa asumisesta aiheutuvista kustannuksista.

11 Sofiyski rayonen sad hylkäsi tämän hakemuksen 29.2.2012 tekemällään päätöksellä sillä perusteella, että kyseessä olevaa kiinteistöä koskeva oikeustoimi ei ollut sen henkilön etujen mukainen, jonka toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu. Näin ollen tämä tuomioistuin katsoi, että on vastoin Schneiderin, joka on täysi-ikäinen henkilö, jolle on määrätty edunvalvoja, etuja, että hänen omistamansa kiinteistö myydään ja että täten saavutetut rahat sijoitetaan rahastoon, koska hän itse olisi edelleen asunnottomana Unkarissa.

12 Schneider valitti tästä ratkaisusta Sofiyski gradski sadiin (Sofian kaupungin tuomioistuin).

13 Sofiyski gradski sad katsoi, ettei asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohdasta käy selvästi ilmi, että tätä säännöstä voidaan soveltaa sen käsiteltävänä olevan kaltaisiin hakemusasioihin, ja päätti tämän vuoksi lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Sovelletaanko [asetuksen N:o 44/2001] 22 artiklan 1 alakohtaa vain riita-asioihin, jotka koskevat esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, vai onko sitä sovellettava myös hakemusasioihin, joissa jäsenvaltion sellaiset kansalaiset, joiden toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu tämän jäsenvaltion tuomioistuimen kansallisen lainsäädännön mukaisesti tekemällä päätöksellä ja joille on määrätty edunvalvoja (joka myös on kyseisen valtion kansalainen), hakevat lupaa voidakseen vallita omistamaansa kiinteistöä, joka sijaitsee toisen jäsenvaltion alueella?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että sitä sovelletaan hakemusasiaan, jonka jäsenvaltion kansalainen, jonka toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu sen seurauksena, kun hänelle on tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti määrätty edunvalvoja, on pannut vireille toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa saadakseen luvan myydä omistamansa osan kiinteistöstä, joka sijaitsee tämän toisen jäsenvaltion alueella.

15 Kaikki unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneet jäsenvaltiot ja Euroopan komissio katsovat, että tähän kysymykseen on vastattava kieltävästi. Ne katsovat myös, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hakemusasia koskee asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua luonnollisten henkilöiden oikeustoimikelpoisuutta.

16 Näin ollen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu edellyttää myös asetuksen N:o 44/2001 mainitun säännöksen tulkintaa.

17 Alustavasti on muistutettava, että asetusta N:o 44/2001 sovelletaan sen 1 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan mukaan ”siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa” riippumatta siitä, minkälaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään, mutta sitä ei sovelleta ”luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen”.

18 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan vakiintuneesti, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklassa tarkoitettua siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jonka tulkinnassa on käytettävä perustana kyseisen asetuksen tavoitteita ja järjestelmää sekä niitä yleisiä periaatteita, jotka ilmenevät kansallisten oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta. Tämän saman asetuksen soveltamisala on näin ollen määriteltävä pääasiallisesti oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laadun tai oikeusriidan kohteen perusteella (ks. mm. asia C-343/04, ČEZ, tuomio 18.5.2006, Kok., s. I-4557, 22 kohta ja asia C-420/07, Apostolides, tuomio 28.4.2009, Kok., s. I-3571, 41 ja 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

19 Sen varmistamiseksi, että asetuksesta N:o 44/2001 jäsenvaltioille ja asianomaisille henkilöille syntyvät oikeudet ja velvoitteet ovat mahdollisimman tasapuolisia ja yhdenmukaisia, tämän asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua luonnollisten henkilöiden oikeudellisen aseman, oikeuskelpoisuuden tai oikeustoimikelpoisuuden käsitettä on myös tulkittava itsenäisesti.

20 Kun on kyse siitä, millä tuomioistuimella on toimivalta asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohdasta käy ilmi, että tällaisissa asioissa yksinomainen toimivalta kuuluu sen jäsenvaltion tuomioistuimille, missä kiinteistö sijaitsee.

21 On myös korostettava, että unionin tuomioistuin on todennut Brysselin yleissopimuksen 16 artiklan 1 kohdan a alakohtaa koskevassa oikeuskäytännössään, jota asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan sovelletaan myös tämän asetuksen 22 artiklan 1 alakohdan tulkintaan, että tätä artiklaa on tulkittava siten, että sen sopimusvaltion tuomioistuinten yksinomainen toimivalta, jossa kiinteistö sijaitsee, ei koske kaikkia esineoikeutta kiinteään omaisuuteen koskevia kanteita vaan ainoastaan kanteita, jotka kuuluvat tämän yleissopimuksen soveltamisalaan ja joilla pyritään vahvistamaan kiinteän omaisuuden laajuus ja koostumus, omistus- ja hallintaoikeus taikka muut kiinteään omaisuuteen kohdistuvat esineoikeudet sekä turvaamaan näiden oikeuksien haltijoille heidän oikeusasemansa perusteella syntyneet oikeudet (ks. mm. asia C-115/88, Reichert ja Kockler, tuomio 10.1.1990, Kok., s. I-27, 11 kohta ja em. asia ČEZ, tuomion 30 kohta).

22 Kuten kaikki kirjallisia huomautuksia esittäneet jäsenvaltiot ja komissio katsovat, pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hakemus ei siis kuulu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan.

23 Schneiderin, joka on Unkarin kansalainen ja jolle on määrätty edunvalvoja, hakemuksesta vireille pannussa menettelyssä haetaan lupaa myydä Schneiderin omistama osuus Bulgarian tasavallan alueella sijaitsevasta jakamattomasta kiinteistöstä.

24 Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä käy ilmi, on huomautettava, että Schneider hakee mainittua lupaa, koska hänen toimintakelpoisuuttaan on joiltain osin rajoitettu sen vuoksi, että hänelle on määrätty edunvalvoja. Hän voi nimittäin vallita omistamiaan kiinteistöjä vain hänen nimissään toimivan edunvalvojan välityksellä ja tuomioistuimen ennalta myöntämällä luvalla.

25 Ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä käy myös ilmi, että Bulgarian perhelain säännösten mukaisesti mainittu tuomioistuimen lupa on toimenpide, jolla suojataan henkilöä, jolle on määrätty edunvalvoja, ja jota edellytetään laissa sen takia, että tällä henkilöllä ei ole kelpoisuutta vallita omistamiaan kiinteistöjä. Kuten kansallinen tuomioistuin on todennut, lupa myönnetään vain, jos kyseessä olevan kiinteistön luovutus on suojatun henkilön etujen mukaista.

26 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan menettelyn kohteena olevan kaltainen hakemus, jonka on tehnyt henkilö, jolle on määrätty edunvalvoja, ja joka koskee lupaa vallita henkilön omistamaa kiinteistöä, on hakemus, joka liittyy suoraan asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun asianomaisen luonnollisen henkilön oikeustoimikelpoisuuteen. Tarve saada tuomioistuimen lupa oikeustoimiin, jotka koskevat sellaisten henkilöiden omistamia kiinteistöjä, joille on määrätty edunvalvoja, on suoraa seurausta näiden henkilöiden oikeustoimikelpoisuuden rajoittamisesta sellaisella suojatoimenpiteellä, jolla heitä suojellaan tällaisten toimien tekemistä varten.

27 Tällaista tulkintaa tukee Jenardin selvitys (EYVL 1979, C 59, s. 1) tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla tehdystä yleissopimuksesta, jonka aineellinen soveltamisala vastaa asetuksen N:o 44/2001 aineellista soveltamisalaa. Tämän selvityksen sivulta 10 käy ilmi, että tämän yleissopimuksen soveltaminen on rajoitettu ”riitautuksiin ja tuomioihin, jotka koskevat kaikkia sopimussuhteisia tai sopimussuhteen ulkopuolisia velvoitteita, jotka eivät liity joko henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen tai perintöjä, testamentteja ja aviovarallisuussuhteita koskeviin asioihin tai konkurssiin tai sosiaaliturvaan, ja että tältä osin sopimusta on tulkittava mahdollisimman laajasti”.

28 Lopuksi siitä seikasta, että pääasiassa henkilön, jolle on määrätty edunvalvoja, tuomioistuimelta hakema myyntilupa koskee hänen omistamaansa kiinteistöä, on todettava, ettei tätä pääasian oikeudenkäynnin erityistä ominaisuutta voida pitää ratkaisevana, jotta oikeudenkäynnin voidaan katsoa koskevan asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua ”esineoikeutta kiinteään omaisuuteen”. Kuten Saksan, Unkarin ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio perustellusti katsovat, tällaisella menettelyllä ei pyritä vahvistamaan kiinteistön laajuutta, koostumusta tai sen omistus- tai hallintaoikeutta eikä myöskään turvaamaan henkilölle, jolle on määrätty edunvalvoja, kyseisen kiinteistön omistajana tämän oikeusaseman perusteella syntyneitä oikeuksia.

29 Tältä osin on todettava, että edellä mainitussa Jenardin selvityksessä todetaan sen sivuilla 34 ja 35 olevassa Brysselin yleissopimuksen 16 artiklaa koskevassa huomautuksessa, että 16 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätyssä toimivaltasäännössä – joka vastaa asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohdassa säädettyä toimivaltasääntöä – joka ”perustuu vaatimuksen kohteeseen”, tarkoitetaan ”asioita, jotka koskevat esineoikeutta kiinteään omaisuuteen”.

30 Pääasiassa kyseessä olevan menettelyn ainoa tarkoitus on kuitenkin määritellä, onko henkilön, jonka toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu, etujen mukaista, että hän luovuttaa omistamansa kiinteistön, eikä siinä aseteta sellaisenaan kyseenalaiseksi esineoikeutta, joka tällä viimeksi mainitulla henkilöllä on tähän omaisuuteen.

31 Kaiken edellä todetun valossa esitettyyn kysymykseen on vastattava, että asetusta N:o 44/2001 ja erityisesti sen 22 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, ettei sitä sovelleta hakemusasiaan, jonka jäsenvaltion kansalainen, jonka toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu sen seurauksena, kun hänelle on tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti määrätty edunvalvoja, on pannut vireille toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa saadakseen luvan myydä omistamansa osan kiinteistöstä, joka sijaitsee tämän toisen jäsenvaltion alueella, koska tällainen menettely koskee tämän asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua ”luonnollisten henkilöiden – – oikeuskelpoisuut[ta] tai oikeustoimikelpoisuut[ta]”, joka ei kuulu asetuksen aineelliseen soveltamisalaan.

Oikeudenkäyntikulut

32 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 44/2001 ja erityisesti sen 22 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, ettei sitä sovelleta hakemusasiaan, jonka jäsenvaltion kansalainen, jonka toimintakelpoisuutta on joiltain osin rajoitettu sen seurauksena, kun hänelle on tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti määrätty edunvalvoja, on pannut vireille toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa saadakseen luvan myydä omistamansa osan kiinteistöstä, joka sijaitsee tämän toisen jäsenvaltion alueella, koska tällainen menettely koskee tämän asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua ”luonnollisten henkilöiden – – oikeuskelpoisuut[ta] tai oikeustoimikelpoisuut[ta]”, joka ei kuulu asetuksen aineelliseen soveltamisalaan.

Allekirjoitukset